

DE ARCHITECTUUR IN OVERGANG

Reflectie

Hinke Majoor

Mei 2017

Delft University of Technology

Faculty of Architecture

Explore Lab

Docenten:

Robert Nottrot (Architectural Design)

Pierre Jennen (Building Technology)

Saskia de Wit (Research)

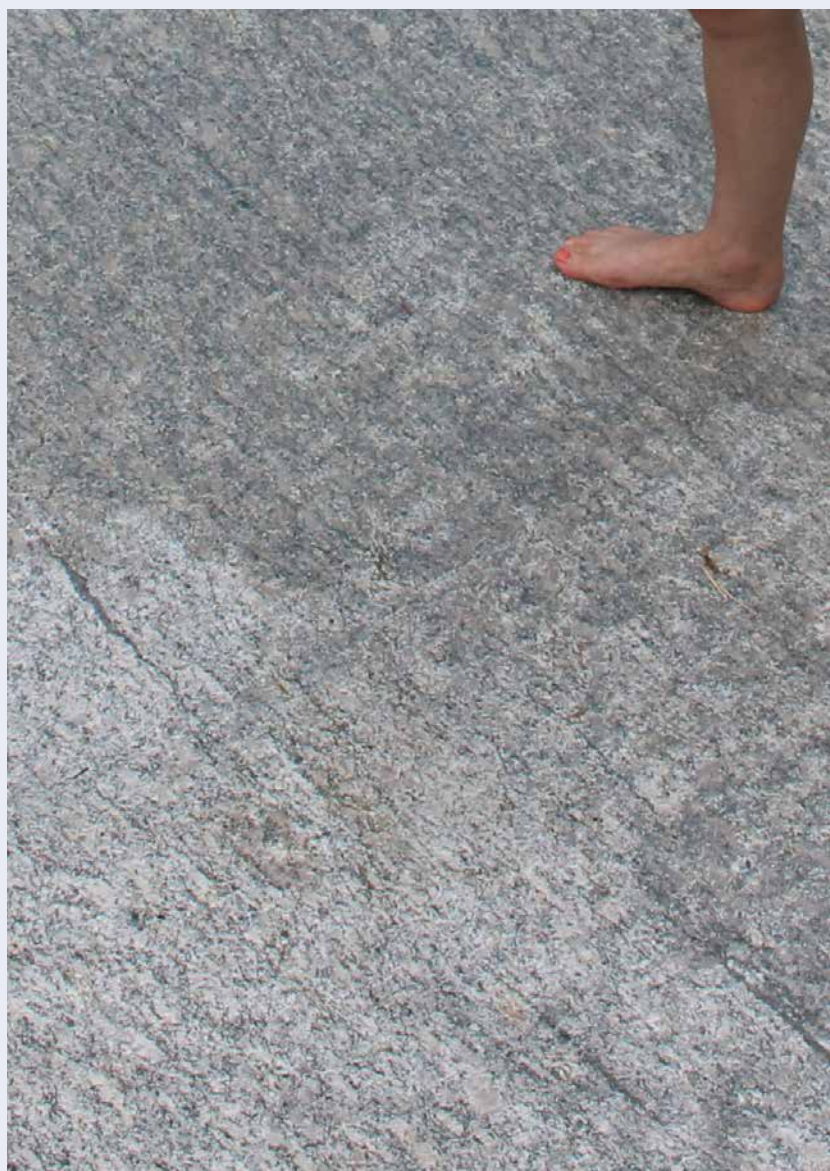
Extern:

Marie-José van Hee

Sam de Vocht

DE ARCHITECTUUR IN OVERGANG

Reflectie

“The ground being too hard for our bare feet we make ourselves sandals of softer material than the ground, but tougher than our feet.

[...]

For the foot the surface of the sandal represents a little piece of soft ground, whereas the underside acts as a toughened foot in relation to the ground. In the same way the inside of the house is for man a piece of habitable environment, while on the outside, where it confronts nature, it stands for a fortified human existence.”

Dom Hans Van Der Laan

Architectonic space, I.I

ONDERZOEK

Het project ving aan vanuit de ambitie de scheiding tussen natuur en mens te onderzoeken. Om de architectuur te kunnen gaan zien als een bemiddelende laag tussen de mens en de natuur. Het citaat van Dom Hans van der Laan, vormde hierin een belangrijke aanleiding. Ik zag een rol weggelegd voor de architectuur om de scheiding tussen mens en natuur te laten vervagen of wellicht de verbinding te kunnen versterken.

De architectuur lijkt veelal het tegenovergestelde te realiseren, de scheiding wordt steeds meer versterkt. Om de architectuur te kunnen benaderen als iets met een bemiddelende rol, wilde ik grip krijgen op de complexe tussenruimtes die de architectuur rijk is.

Een zoektocht volgde naar manieren om deze overgang te benaderen en beschrijven. Hoe kan de architectuur de bemiddelende rol innemen tussen mens en omgeving? En hoe komt de relatie tussen mens en omgeving tot stand?

Het dynamische karakter maakt de overgang tot een complexe materie om te bestuderen. Ik overwoog in eerste instantie de overgang te onderzoeken met onder meer case-studies en de activiteiten van de mens. In de loop van het onderzoek kwam ik tot de conclusie dat de problematiek van de overgang meer lag in ons gedistancieerde leven van iets wat wij buiten onszelf zetten, de natuur.

In de 2,5 miljoen jaar lange geschiedenis van de diersoort 'Homo', leefden wij grotendeels als onderdeel van de natuur waarin wij ons bevinden. Slechts

70.000 jaar geleden hebben wij dit perspectief deels losgelaten en zijn ons gaan gedragen als heersers over de aarde, als een verheven diersoort die los staat van een ‘ondergeschikte’ natuur. Ik besloot daartoe te onderzoeken hoe wij de natuur konden benaderen als iets waar wij opnieuw onderdeel van zijn. In deel I van mijn onderzoek, *‘De natuur in overgang’*, stelde ik een benadering voor waarin de mens niet langer als los van de natuur gezien wordt. Hij leeft in verschillende ruimtelagen die allen onderdeel uitmaken van de natuur.

In het tweede deel, *‘De mens in overgang’*, onderzocht ik hoe de mens zich verbindt met de wereld om hem heen. Antwoorden hiervoor vond ik in de waarneming, waarnemingen die tot stand komen door middel van de zintuigen. Deze waarnemingen helpen ons bij het leren kennen van onze omgeving en vormen een essentiële basis voor onze ontwikkeling in het algemeen als ook voor de ontwikkeling van de architectuur.

Het derde en laatste deel, *‘De architectuur in overgang’*, kan als de conclusie voor de architectuur gelezen worden. De architectuur helpt ons een plek te realiseren in de wereld en bemiddelt tussen mens en omgeving. In dit deel doe ik suggesties voor hoe wij de architectuurpraktijk kunnen omvormen. Met tot doel om de mens, de natuur en de architectuur niet langer als verschillende dingen te zien, maar als één te benaderen.

Het onderzoek maakte ook de ambities voor het ontwerpdeel van dit project helder. De ambitie was om een alternatief aan te dragen voor de momenteel overheersende architectuurpraktijk. Op zoek naar een architectuur die ontstaat met en door de zintuigen. Los van een kantoor, of academische instelling, los van de op management gerichte architect.

Met de stellingname dat architectuur zich zou moeten richten op de realiteiten van het leven, en zijn voornamelijk representatieve karakter (tekeningen of een mooie foto als zogenaamd eindresultaat) los moet laten, ontstaat een patstelling in het licht van deze afstudeeropdracht. Immers, het voorgestelde project wordt niet werkelijk gebouwd in deze afstudeerperiode. Het voorgestelde project is daarnaast per definitie een project dat zich in de tijd zou ontwikkelen, langzaam zou groeien naarmate meer mensen zich vestigen op de locatie.

Ik heb ervoor gekozen deze schijnbare tegenstelling voor dit project te accepteren. Ik kies er dan ook bewust voor een volledig uitgewerkt plan te maken, een eindstadium. Daarmee kan het project dienen als aanleiding voor gesprek. Ik heb geprobeerd op fysiek en zintuiglijk manier te ontwerpen. Dit omvat voornamelijk handtekeningen, maar ook modellen en details in werkelijke maat.

ONTWERP

Het ontwerp start vanuit een reële vraag van enkele jaren terug. Stichting IJsselland initieerde het idee om een boer onderdeel te laten zijn van het onderhoud van de uiterwaarden van de IJssel. De rivier, onderging de afgelopen jaren uitgebreide maatregelen om overstromingen tegen te gaan (onderdeel van 'Ruimte voor de Rivier'). De koeien zouden het gras langs de oevers kort houden en zodoende de doorstroomsnelheid bevorderen. Het resultaat is een boerderij met ca 60 melkkoeien, en één boerin op 135 hectare.

Op een klein bosrijk deel van haar grondgebied ligt de locatie. Ingebed in het oude IJssellandschap, op een plek die de zintuigen stimuleert. Vele overgangen door de overstromende uiterwaarden en inheemse loofbossen. Op de grens tussen bos en land positioneert het project zich.

De overgangen staan centraal. In zowel architectuur als ook de manier van leven. Een deel van de oogst van het land, een deel uit de bossen. Een deels gezamenlijk en deels individueel leven.

Op de locatie vestigt zich een zelfvoorzienende architectuurpraktijk. Waar de zintuigen centraal staan. Levensritme is van groot belang. Evenals gezamenlijke activiteiten. Als het maken ter verbinding van denken en de waarnemingen. In de ateliers wordt de architectuur door gebruik van allerlei ambachten ontwikkelt. Er wordt onderscheidt gemaakt tussen 'kunstzinnig' (onderzoekende) architectuur en collectieve architectuur die in nauw verband

met de opdrachtgever tot stand komt. Deze laatste vorm vraagt een ander engagement van de opdrachtgever.

Er wonen een drietal gezinnen, daarnaast zijn er een achttal plekken voor residenten. Deze residenten kunnen medewerkers zijn, architectuur studenten, mensen die van dit leven willen proeven of anderen. Kenmerkend is de tijdelijke aard van hun verblijf ter plaatse. Als geheel heeft de enclave kenmerken van een klooster of een boerderij, maar allereerst is het een voorstel om het zintuiglijk werk van de architect tot stand te kunnen laten komen. Waarnemen, studeren, maken en experimenteren. Hout, staal, keramiek en steen, textiel, tekening. Samen vormen zij de basis voor de voorgestelde architectuurpraktijk.

Tijdens het maken van het ontwerp kwamen waardevolle referenties naar de voorgrond; Aldo van Eyck die zich in zijn professionele leven veel met de door hem genoemde ‘tweeling fenomenen’ bezig heeft gehouden, blijkt als jongen een bijzondere vorm van ervarings-gerichte educatie meegemaakt te hebben. Educatie die volgens Francis Strauven van grote invloed is geweest op zijn latere werk en denken. Frank Lloyd Wright realiseerde in zijn leven meerdere architectuurscholen, of studio’s. De zogeheten Taliesin complexen waren plekken waar architectuur (onder andere tekenen en bouwen) en het leven als geheel (onder andere gezamenlijk leven en landbouw) nauw verbonden waren. Ten slotte diende ook Studio Mumbai als passende hedendaagse referentie. Een

architectuurpraktijk waar naast architecten ook timmermannen, loodgieters en dakdekkers werken. Een groot deel van de gebouwen maken zij in eigen beheer waardoor zij een bijzonder hoge kwaliteit kunnen realiseren. De overeenkomst van dit afstudeerwerk met deze referenties geeft inbedding aan de voorgestelde manier van leven en architectuurpraktijk.

Het project dat ik voorstel in dit afstudeerwerk kan mijns inziens als een illustratie van het onderzoek kan dienen. Ondanks dat het onderzoek (juist) niet als theoretisch raamwerk wordt gebruikt voor het ontwerp. Meer is het zo dat het onderzoek een werk- en leefwijze voorstelt, die ook het ontwerp toont.

Het ontwerp illustreert een plek zoals een architectuur gericht op de overgang naar naar mijn inzicht nodig heeft om tot stand te kunnen komen. Het toont hoe gebouwen zich in kunnen bedden in een locatie. Zich fysiek verweven door het gebruik van (voornamelijk) op de locatie aanwezige materialen. Het stelt vragen aan de orde over comfort en vormen van samenleven.

Het ontwerp kan dienen als aanleiding voor een gesprek naar de toekomst gericht. Hoe willen en kunnen wij als mensen onderdeel zijn en blijven van de natuur? Op welke manier willen wij als mensen samen leven? Het scenario wat in dit afstudeerwerk uitgewerkt is biedt inzichten in mijn huidige positie in deze vragen. Vooral geeft het een duidelijke richting die ik in wil slaan; in het nog voor mij liggende, lerende, en op het leven en de architectuur gerichte leven.

